IQRO JURNALI , IQRO JOURNAL, ИКРО ЖУРНАЛИ
ISSN:2181-4341| wordlyknowledge.uz/index.php/iqro
Volume 22 Issue 02 IYUL 2026

DONALD TRAMP MA'MURIYATI TASHQI SIYOSATIDA YAQIN SHARQDA XAVFSIZLIK ARXITEKTURASINING QAYTA SHAKLLANISHI

Xudoyqulova Marjona Turayevna
JIDU "Xalqaro munosabatlar va zamonaviy siyosiy jarayonlar"
mutaxassisligi magistranti
xmarjonaturayevna@gmail.com
https://doi.org/10.5281/zenodo.21438917

Annotatsiya: Mazkur maqolada AQSh Prezidenti Donald Tramp ma'muriyatining ikkinchi muddati davomida Yaqin Sharq mintaqasida shakllangan yangi xavfsizlik arxitekturasi tahlil qilinadi. Tadqiqotda AQSh–Eron qarama-qarshiligi, G'azo mojarosining post-konflikt boshqaruv mexanizmlari, Ibrohim kelishuvlarining kengayishi hamda Ko'rfaz arab davlatlari bilan xavfsizlik va iqtisodiy hamkorlikning rivojlanishi kompleks yondashuv asosida o'rganilgan. Harbiy bosim va diplomatik kelishuvlarning mintaqaviy kuchlar muvozanatiga ta'siri, burden-sharing strategiyasining amaliy natijalari hamda yangi mintaqaviy tartibning shakllanish omillari tahlil etilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, Yaqin Sharqda shakllanayotgan xavfsizlik tizimi harbiy ustunlik, iqtisodiy integratsiya va diplomatik institutlarning o'zaro uyg'unligiga asoslanmoqda. Biroq Falastin masalasining hal etilmaganligi, Eronning qayta tiklanish salohiyati hamda global va mintaqaviy aktorlar o'rtasidagi strategik raqobat ushbu tizimning uzoq muddatli barqarorligini cheklovchi asosiy omillar bo'lib qolmoqda.
Kalit so'zlar: Yaqin Sharq, AQSh tashqi siyosati, Donald Tramp, Eron, Isroil, G'azo mojarosi, Ibrohim kelishuvlari, mintaqaviy xavfsizlik, "burden-sharing", Ko'rfaz arab davlatlari, geosiyosiy transformatsiya.

KIRISH: So'nggi yillarda Yaqin Sharq mintaqasi xalqaro munosabatlar tizimida eng murakkab va tez o'zgarayotgan geosiyosiy hududlardan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Mintaqada yuz berayotgan harbiy mojarolar, davlatlararo raqobat, proksi urushlar, energetika xavfsizligi hamda global kuchlar manfaatlarining kesishishi xalqaro xavfsizlik tizimiga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Donald Tramp ma'muriyatining ikkinchi muddati davomida AQShning Yaqin Sharqqa nisbatan olib borgan siyosati mintaqaviy xavfsizlik arxitekturasining mazmuni va shakliga sezilarli o'zgarishlar kiritdi. AQSh–Eron qarama-qarshiligining kuchayishi, G'azo mojarosining yangi bosqichga o'tishi, Ibrohim kelishuvlarini kengaytirishga qaratilgan diplomatik sa'y-harakatlar hamda Ko'rfaz arab davlatlari bilan strategik hamkorlikning chuqurlashuvi mintaqadagi kuchlar muvozanatini qayta shakllantiruvchi asosiy omillarga aylandi.

Mazkur maqolaning dolzarbligi shundaki, u Yaqin Sharqda shakllanayotgan yangi mintaqaviy tartibni harbiy, siyosiy, diplomatik va iqtisodiy omillar uyg'unligida kompleks tahlil qiladi. Tadqiqotda AQShning "qarorli aralashuv va yukni mintaqaviy hamkorlarga o'tkazish" (burden-sharing) strategiyasining amaliy natijalari, Eron omilining mintaqaviy xavfsizlikka ta'siri, G'azoda post-konflikt boshqaruv mexanizmlarining shakllanishi hamda Ibrohim kelishuvlarining geosiyosiy ahamiyati ilmiy jihatdan baholanadi. Tadqiqotning ilmiy ahamiyati shundan iboratki, unda zamonaviy Yaqin Sharqdagi xavfsizlik arxitekturasi o'zaro bog'liq geosiyosiy jarayonlar tizimi sifatida tahlil qilinadi hamda mintaqadagi yangi kuchlar muvozanatining istiqbollari yuzasidan ilmiy xulosalar ishlab chiqiladi.

METODLAR: Mazkur tadqiqotda sifat tahliliga asoslangan kompleks metodologik yondashuv qo'llanildi. Tadqiqot jarayonida qiyosiy tahlil, tizimli yondashuv, kontent tahlili hamda voqealar tahlili (case study) metodlaridan foydalanildi. AQShning Yaqin Sharq siyosati, Eron omili, G'azo mojarosi va Ibrohim kelishuvlariga oid rasmiy strategik hujjatlar, xalqaro

tashkilotlar materiallari, ilmiy adabiyotlar hamda analitik markazlar hisobotlari o‘zaro taqqoslandi. Mintaqaviy xavfsizlik arxitekturasidagi o‘zgarishlar xalqaro munosabatlarning realizm, neorealizm va mintaqaviy xavfsizlik komplekslari nazariyalari doirasida tahlil qilindi. Olingan ma’lumotlar mantiqiy umumlashtirish va ilmiy sintez usullari asosida tizimlashtirilib, zamonaviy geosiyosiy jarayonlarning rivojlanish tendensiyalari baholandi.

TAHLIL VA NATIJALAR: Tramp ma’muriyatining ikkinchi muddati davomida Yaqin Sharq mintaqasida xavfsizlik arxitekturasiga eng kuchli ta’sir ko‘rsatgan omillardan biri Eron bilan munosabatlarning tubdan o‘zgarishi bo‘ldi. 2025-yil boshidan boshlab AQSh tomonidan “maksimal bosim” strategiyasining qayta tiklanishi va 2026-yil 28-fevraldan boshlab ushbu siyosatning to‘g‘ridan-to‘g‘ri harbiy kampaniya bosqichiga o‘tishi mintaqadagi kuchlar muvozanatini sezilarli darajada o‘zgartirdi. Mazkur jarayon Eronning harbiy-sanoat salohiyatiga jiddiy zarba bergan bo‘lsa-da, uning davlat sifatidagi mavjudligini tugatmadi.

2025-yil yanvar oyidan boshlab Tramp ma’muriyati Eronning yadro dasturi, ballistik raketa imkoniyatlari hamda mintaqadagi proksi kuchlariga qarshi bosimni keskin kuchaytirdi. “Maksimal bosim” siyosati doirasida iqtisodiy sanksiyalar qayta joriy etildi, Eron neft eksportini nol darajaga tushirish strategiyasi e’lon qilindi hamda yadro dasturi yuzasidan qat’iy muddatlar belgilandi **[1]**. Diplomatik izolyatsiya siyosati Isroil bilan razvedka almashinuvi va harbiy hamkorlikning yanada chuqurlashuvi bilan birgalikda olib borildi. 2025-yil iyun oyida amalga oshirilgan “Midnight Hammer” operatsiyasi Fordo, Natanz va Isfahon yadro obyektlariga qarshi B-2 strategik bombardimonchilari hamda GBU-57 bunker buzuvchi bombalari yordamida uyushtirildi **[2]**. Ushbu zarbalar Eronning yadro infratuzilmasiga sezilarli zarar yetkazgan bo‘lsa-da, mamlakat rahbariyatining strategik qarashlarini tubdan o‘zgartirishga erisha olmadi.

2026-yil 28-fevralda boshlangan “Operation Epic Fury” operatsiyasi (Isroil tomonidan “Roaring Lion” deb nomlangan) Yaqin Sharq xavfsizlik arxitekturasida burilish nuqtasi sifatida baholanadi. AQSh va Isroilning qo‘shma harbiy kuchlari tomonidan Eronning yadro obyektlari, ballistik raketa va dron ishlab chiqarish korxonalari, dengiz floti hamda havo mudofaasi tizimlariga keng ko‘lamli zarbalar berildi **[3]**. CENTCOM ma’lumotlariga ko‘ra, kampaniya davomida 13 000 dan ortiq nishonga 13 629 dan ortiq zarba beruvchi munitsiya qo‘llanildi. Operatsiya doirasida 10 000 dan ortiq aviatsiya uchishlari amalga oshirildi, Tomahawk qanotli raketalari soni 1 000 tadan oshdi, Patriot va THAAD tutib qoluvchi raketalarining katta qismi ishlatildi **[4]**.

Harbiy operatsiyaning iqtisodiy qiymati ham nihoyatda yuqori bo‘ldi. CSIS baholariga ko‘ra, kampaniyaning AQSh byudjetiga qo‘shimcha xarajati 34–42 milliard dollarni tashkil etgan bo‘lib, shundan 26,1 milliard dollari faqat munitsiya xarajatlariga to‘g‘ri kelgan **[5]**. Harbiy yo‘qotishlar jihatdan AQSh tomonida 13 nafar harbiy xizmatchi halok bo‘lgan, Eron tomonida esa turli manbalarga ko‘ra 3 000–3 600 dan ortiq kishi, jumladan harbiy xizmatchilar va fuqarolar nobud bo‘lgan **[6]**. AQShning rasmiy ma’lumotlariga ko‘ra, Eronning raketa va dron ishlab chiqarish sanoat bazasining 70–85 foizi shikastlangan yoki butunlay yo‘q qilingan **[7]**. Mamlakat dengiz floti og‘ir talafot ko‘rgan, havo kuchlari esa deyarli falaj holatga kelgan. Ushbu ko‘rsatkichlar Eronning konvensional harbiy salohiyati keskin zaiflashganini ko‘rsatsa-da, mamlakatning strategik qarshilik salohiyati to‘liq yo‘q qilinmaganini ham namoyon etdi.

Harbiy mojaroning oqibatlaridan biri Hormuz bo‘g‘ozi orqali o‘tuvchi xalqaro energiya ta’minotining izdan chiqishi bo‘ldi. Mazkur bo‘g‘oz orqali dunyo neftining taxminan 20 foizi tashiladi. Eron tomonidan amalga oshirilgan blokada va hujumlar hamda AQShning javob tarzidagi dengiz blokadasi natijasida global neft ta’minotida taxminan 1,15 milliard barrel yo‘qotish yuzaga keldi **[8]**. Energiya bozoridagi bunday keskin o‘zgarishlar nafaqat Yaqin Sharq, balki jahon iqtisodiyoti uchun ham jiddiy xavf vujudga keltirdi. Mazkur vaziyat AQShni harbiy muvaffaqiyatlarni diplomatik kelishuvga aylantirish zaruratiga olib keldi, chunki uzoq muddatli

harbiy qarama-qarshilik global iqtisodiy barqarorlikka yanada katta salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin edi.

Aynan shu sharoitda 2026-yil 17-iyunda imzolangan “Islamabad Memorandum of Understanding” harbiy bosimni diplomatik natijaga aylantirishning asosiy vositasiga aylandi. Memorandumga muvofiq, Eron Hormuz bo‘g‘ozi orqali 60 kun davomida savdo kemalarining to‘lovsiz harakatlanishini ta’minlash majburiyatini oldi. O‘z navbatida, AQSh 30 kun ichida dengiz blokadasini to‘liq bekor qilish majburiyatini zimmasiga oldi. Bitim taxminan 12 milliard dollarlik muzlatilgan Eron aktivlarini ozod qilish, vaqtinchalik neft savdosiga nisbatan sanksiyalarni yumshatish hamda yadro dasturi bo‘yicha 60 kunlik muzokaralarni boshlashni nazarda tutdi. Yakuniy kelishuv doirasida yanada kengroq iqtisodiy sanksiyalarni bekor qilish istiqbollari ham belgilandi. Livan frontidagi harbiy harakatlarning to‘xtatilishi ham mazkur memorandumning tarkibiy qismi sifatida talqin qilindi **[9]**. Mazkur hujjat xalqaro munosabatlarda “qisqa muddatli, ammo qat’iy harbiy kuch qo‘llash va keyinchalik diplomatik bitim orqali siyosiy natijaga erishish” modelining yaqqol namunasini ifodalaydi.

Harbiy kampaniya hali to‘liq yakunlanmadi, Eron rejimi va uning mintaqadagi ta’siri to‘liq yo‘q qilinmadi. Hizbulloh, HAMAS hamda husiylarning harbiy imkoniyatlari sezilarli darajada qisqargan bo‘lsa-da, ularning tashkiliy tuzilmalari saqlanib qoldi. Eron siyosiy tizimi ham o‘z faoliyatini davom ettirdi hamda ayrim ichki safarbarlik mexanizmlarini yanada kuchaytirishga muvaffaq bo‘ldi. Natijada mintaqaviy xavfsizlik balansida ikki tomonlama holat yuzaga keldi. Bir tomondan Eronning “qarshilik o‘qi” strategiyasi sezilarli darajada zaiflashdi va bu Isroil hamda Ko‘rfaz arab davlatlari uchun qisqa muddatli strategik ustunlik yaratdi. Ikkinchi tomondan esa Eronning to‘liq mag‘lubiyatga uchramagani uning uzoq muddatli qasos olish, harbiy salohiyatini qayta tiklash va proksi tarmoqlar orqali ta’sirini tiklash imkoniyatlarini saqlab qoldi. Shu sababli mintaqadagi xavfsizlik muhiti barqarorlashgan emas, balki yangi, murakkab va noaniq bosqichga o‘tgan deb baholanishi mumkin.

Mazkur jarayon AQSh–Isroil strategik hamkorligida ham muayyan tafovutlarni yuzaga chiqardi. Harbiy kampaniyaning dastlabki bosqichida tomonlar o‘rtasida yuqori darajadagi muvofiqlik kuzatilgan bo‘lsa, keyinchalik, ayniqsa Eron bilan diplomatik kelishuv va Livan frontidagi harbiy harakatlarni cheklash masalalarida pozitsiyalar farqlana boshladi. Isroil maksimal harbiy natijaga erishish va Eronning harbiy salohiyatini butunlay yo‘q qilish tarafdori bo‘lgan bo‘lsa, AQSh global energiya bozori barqarorligi, xalqaro iqtisodiy xavfsizlik hamda ichki siyosiy manfaatlarni ustuvor deb bildi. Mazkur tafovut AQSh tashqi siyosatida tobora kuchayib borayotgan “burden-sharing”, ya’ni xavfsizlikni ta’minlash yukini mintaqaviy hamkorlarga bosqichma-bosqich o‘tkazish strategiyasining amaliy ifodasiga aylandi **[10]**. Bunda Vashington harbiy kuchni qo‘llash orqali strategik ustunlikni ta’minladi, biroq uzoq muddatli xavfsizlik va barqarorlikni saqlash mas’uliyatini Isroil, Fors ko‘rfazi hamkorlik kengashi davlatlari hamda boshqa mintaqaviy aktorlar zimmasiga yuklashga intildi.

Tramp ma’muriyatining Falastin–Isroil mojarosini tartibga solishga qaratilgan tashabbuslaridan biri 2025-yil 29-sentabrda e’lon qilingan “G‘azo mojarosini tugatish bo‘yicha kompleks reja”, ya’ni 20 bandli reja bo‘ldi. Mazkur tashabbus nafaqat ikki yildan ortiq davom etgan harbiy mojaroni yakunlashni, balki G‘azo sektori uchun mutlaqo yangi post-konflikt boshqaruv tizimini shakllantirishni ham ko‘zda tutdi **[11]**. Rejaning asosiy o‘ziga xos jihati shundaki, u avvalgi tinchlik tashabbuslaridan farqli ravishda AQShni vositachi emas, balki bevosita boshqaruvchi va xalqaro kafolatchi sifatida maydonga olib chiqdi. G‘azoda xavfsizlikni ta’minlash, siyosiy boshqaruvni qayta tashkil etish hamda rekonstruksiya jarayonlarini yagona institutsional mexanizm asosida olib borishga urinish kuzatildi.

20 bandli rejaning mazmuni G‘azodagi urushni to‘xtatish, xavfsizlikni tiklash va kelajakdagi siyosiy boshqaruvni tashkil etishga qaratilgan kompleks choralarni o‘z ichiga oldi. Rejaga muvofiq, tomonlar hujjatni qabul qilgan taqdirda urush darhol to‘xtatilishi lozim edi.

Isroil rejani qabul qilganidan keyin 72 soat ichida barcha tirik va halok bo‘lgan garovdagilarni qaytarish majburiyati belgilandi. Shundan so‘ng Isroil tomonidan 250 nafar umrbod qamoq jazosiga hukm qilingan mahkum hamda 2023-yil 7-oktabrdan keyin hibsga olingan 1700 nafar g‘azolik, jumladan ayollar va bolalarni ozod qilish nazarda tutildi. G‘azoni “terrordan xoli va radikalizatsiyadan tozalangan hudud”ga aylantirish, HAMASni to‘liq qurolsizlantirish hamda hududni demilitarizatsiya qilish rejaning asosiy xavfsizlik talablari sifatida belgilandi **[12]**.

Rejada Isroilning G‘azo sektorini bosib olishi yoki anneksiya qilishi qat’iyan rad etildi. Boshqaruv esa siyosiy partiyalardan xoli bo‘lgan vaqtinchalik texnokratik Falastin qo‘mitasi zimmasiga yuklatilishi ko‘zda tutildi. Mazkur qo‘mita xalqaro ekspertlar ishtirokida faoliyat yuritishi va uning faoliyati “Tinchlik kengashi” (Board of Peace) tomonidan nazorat qilinishi belgilandi. Kengashga AQSh prezidenti Donald Tramp raislik qilishi, sobiq Buyuk Britaniya Bosh vaziri Toni Bler hamda boshqa xalqaro siyosiy arboblar a’zo bo‘lishi rejalashtirilgan edi. Xavfsizlikni ta’minlash maqsadida Vaqtinchalik xalqaro barqarorlashtirish kuchlari joylashtirilishi, ular tomonidan Falastin politsiyasi tayyorlanishi va mahalliy xavfsizlik tizimi shakllantirilishi nazarda tutildi. Rekonstruksiya hamda gumanitar yordam to‘liq tiklanishi, yakuniy bosqichda esa isloh qilingan Falastin ma’muriyati boshqaruvni o‘z zimmasiga olgach, Falastin xalqining o‘z taqdirini o‘zi belgilashi hamda davlatchilik sari ishonchli yo‘l ochilishi mumkinligi shartli ravishda qayd etildi **[13]**.

Mazkur tashabbus amaliy bosqichga ham o‘tdi. 2025-yil oktabr oyida sulh kuchga kirgani e’lon qilindi. Natijada barcha tirik garovdagilar ozod etildi, halok bo‘lganlarning jasadlari ham qaytarildi. Isroil qo‘shinlari “Sariq chiziq” deb atalgan mudofaa chizig‘igacha chekinib, G‘azo hududining taxminan 53 foizi ustidan nazoratni saqlab qoldi. Bu birinchi bosqichning natijasi sifatida baholandi **[14]**. Mojaro davomida falastinliklar orasida 73,231 kishi halok bo‘lgani turli manbalarda qayd etildi **[15]**. Garovlar almashinuvi minglab falastinlik mahbuslarning ozod qilinishi bilan ham kechdi va bu jarayon gumanitar nuqtai nazardan muhim qadam sifatida baholandi.

Post-konflikt boshqaruv tizimining xalqaro huquqiy asoslari 2025-yil 17-noyabrda yanada mustahkamlandi. Shu kuni BMT Xavfsizlik Kengashi 2803-sonli rezolyutsiyani 13 ovoz bilan qabul qildi, bunda Xitoy va Rossiya betaraf qoldi. Mazkur rezolyutsiya 20 bandli rejani to‘liq qo‘llab-quvvatladi hamda “Tinchlik kengashi”ni xalqaro huquqiy maqomga ega vaqtinchalik boshqaruv organi sifatida tan oldi. Rezolyutsiya Vaqtinchalik xalqaro barqarorlashtirish kuchlarini tashkil etishga ruxsat berdi va unga G‘azoda xavfsizlikni ta’minlash vazifasini yukladi. Tinchlik kengashi Falastin ma’muriyati islohotlari muvaffaqiyatli yakunlangunga qadar G‘azo boshqaruvi, rekonstruksiya jarayonlarini muvofiqlashtirish hamda xavfsizlikni ta’minlash uchun mas’ul etib belgilandi **[16]**. Bu AQShning mintaqadagi rolini tubdan o‘zgartirdi. Avvalgi yondashuvlarda Vashington vositachi sifatida ishtirok etgan bo‘lsa, endilikda Tramp raisligidagi Tinchlik kengashi orqali G‘azoning siyosiy kelajagini belgilovchi asosiy aktorga aylandi. Yuqori vakil (High Representative lavozimiga) Nikolay Mladenov tayinlanib, unga Ali Sha’ath boshchiligidagi G‘azo ma’muriyati bo‘yicha milliy qo‘mita (National Committee for the Administration of Gaza) faoliyatini muvofiqlashtirish vazifasi yuklatildi **[17]**.

Biroq 2026-yilning birinchi yarmida rejaning ikkinchi bosqichini amalga oshirish sezilarli qiyinchiliklarga duch keldi. 2026-yil yanvar oyida ikkinchi bosqich boshlanganligi e’lon qilingan bo‘lsa-da, keyinchalik jarayon amalda sekinlashib, deyarli “to‘xtab qoldi”. Buning asosiy sababi demilitarizatsiya masalasi bo‘ldi. HAMAS to‘liq va xalqaro nazorat ostida amalga oshiriladigan qurolsizlantirishni rad etdi yoki turli sabablar bilan kechiktirdi. Natijada uning hududlardagi ta’siri saqlanib qoldi, jamoat tartibi va noqonuniy qurollar ustidan nazorat to‘liq davlat tuzilmalari qo‘liga o‘tmadi. Garchi G‘azo ma’muriyati bo‘yicha milliy qo‘mita Misr hududida tashkil etilgan bo‘lsa-da, u G‘azo ichida to‘liq faoliyat boshlay olmadi. Vaqtinchalik xalqaro barqarorlashtirish kuchlari ham amalda joylashtirilmadi.

Vaqtinchalik xalqaro barqarorlashtirish kuchlari tarkibini shakllantirish bo‘yicha qator davlatlar o‘z majburiyatlarini bildirgan edi. Indoneziya 8000 nafargacha harbiy kontingent ajratishga tayyorligini ma’lum qildi. Marokash, Qozog‘iston, Albaniya va Kosovo ham harbiy kuch yuborishga rozilik bildirgan, Misr va Iordaniya esa Falastin politsiyasini tayyorlash vazifasini o‘z zimmasiga olgan edi. Umumiy maqsad taxminan 10 ming kishilik xalqaro barqarorlashtirish kuchini shakllantirishdan iborat bo‘ldi **[18]**. Ammo mintaqadagi geosiyosiy vaziyatning murakkablashuvi, ayniqsa Eron bilan bog‘liq harbiy inqiroz davlatlarning o‘z majburiyatlarini vaqtincha to‘xtatishiga olib keldi. Natijada xavfsizlik mexanizmlarini amaliyotga joriy etish sezilarli darajada ortga surildi.

Rekonstruksiya masalasi ham murakkab yo‘nalishlardan biri bo‘lib qoldi. Turli xalqaro baholashlarga ko‘ra, G‘azoni qayta tiklash uchun 30 milliard dollardan 70 milliard dollargacha mablag‘ talab etiladi. 2026-yil fevral oyida Tinchlik kengashining birinchi yig‘ilishida taxminan 7 milliard dollar miqdorida mablag‘ ajratish bo‘yicha va’dalar berildi. Saudiya Arabistoni va Birlashgan Arab Amirliklari 1,2 milliard dollardan, Qatar va Kuvayt esa har biri 1 milliard dollardan mablag‘ ajratishga tayyorligini bildirdi. AQSh esa Tinchlik kengashi faoliyatini qo‘llab-quvvatlash maqsadida 10 milliard dollar ajratishini e’lon qildi **[19]**. Biroq bugungi kun holatiga ko‘ra, ushbu mablag‘larning deyarli hech biri real rekonstruksiya ishlariga yo‘naltirilmagan, loyihalar asosan rejalashtirish bosqichida qolgan. Hududiy nazorat masalasi ham murakkabligicha saqlanib qoldi: hududlarda Isroil o‘z nazoratini kengaytirgan bo‘lsa, boshqa joylarda HAMASning cheklangan ta’siri davom etdi.

Mazkur post-konflikt modelida arab davlatlarining ishtiroki alohida strategik ahamiyat kasb etdi. Misr, Qatar, Turkiya va AQSh sulhning asosiy kafolatchilari sifatida faoliyat yuritdi. Saudiya Arabistoni, BAA va Iordaniya esa rekonstruksiya hamda Falastin ma’muriyatini isloh qilish jarayonlariga katta qiziqish bildirdi **[20]**. Ular uchun G‘azo nafaqat gumanitar muammo, balki mintaqadagi geosiyosiy ta’sirni mustahkamlash, o‘z qurilish kompaniyalari uchun yirik infratuzilma loyihalarini qo‘lga kiritish, Falastin masalasidagi siyosiy yetakchilikni saqlab qolish va Isroil bilan normallashuv jarayonlarini jadallashtirish imkoniyatini ham anglatardi. Saudiya Arabistoni Falastin ma’muriyati islohotlarini Falastin davlatchiligi sari olib boruvchi asosiy shart sifatida ko‘rdi. Natijada G‘azo modeli kengroq mintaqaviy xavfsizlik arxitekturasi, ya’ni Ibrohim kelishuvlarini kengaytirish hamda Saudiya Arabistoni–Isroil munosabatlarini rivojlantirish strategiyasi bilan uzviy bog‘landi.

Tramp ma’muriyatining ikkinchi muddatining asosiy xususiyati Ibrohim kelishuvlarini kengaytirish, Ko‘rfaz arab davlatlari bilan iqtisodiy va xavfsizlik sohalaridagi hamkorlikni chuqurlashtirish hamda mintaqadagi xavfsizlik yukini bosqichma-bosqich mahalliy hamkorlar zimmasiga o‘tkazishga asoslangan yangi geosiyosiy yondashuvni shakllantirishdan iborat bo‘ldi. Ushbu strategiya AQShning mintaqadagi an’anaviy harbiy ishtirokini qisqartirish bilan birga, zarur hollarda harbiy aralashuv imkoniyatini saqlab qolishni nazarda tutdi.

Mazkur strategiyaning konseptual asoslari 2025-yil noyabr oyida e’lon qilingan AQSh Milliy xavfsizlik strategiyasida (NSS 2025) o‘z ifodasini topdi. Strategiyada Yaqin Sharq AQSh tashqi siyosatining “asosiy teatri” maqomini yo‘qotgani alohida qayd etildi. Hujjatda AQShning energiya mustaqilligiga erishgani sababli mintaqa endilikda “doimiy tahdid va katastrofa manbai” emas, balki “hamkorlik, do‘stlik va investitsiya maydoni” sifatida baholanishi qayd etildi **[21]**. Shu asosda “by, with, and through”, ya’ni “mahalliy hamkorlar orqali, ular bilan va ular yordamida” tamoyili ilgari surildi. Mazkur tamoyilga ko‘ra, Isroil va Fors ko‘rfazi hamkorlik kengashi davlatlari zimmasiga Eron hamda uning proksi kuchlariga qarshi kurashish, G‘azo va Suriyani rekonstruksiya qilish hamda mintaqaviy xavfsizlikni ta’minlash kabi vazifalar yuklatildi. Bu yondashuv xalqaro munosabatlarda burden-sharing, ya’ni xavfsizlik yukini mintaqaviy sheriklar o‘rtasida taqsimlash modelining amaliy ifodasi bo‘lib, AQShning

to‘g‘ridan-to‘g‘ri harbiy majburiyatlarini kamaytirishga, biroq zarurat tug‘ilganda “qarorli aralashuv” imkoniyatini saqlab qolishga xizmat qildi.

Mazkur strategiyaning amaliy bosqichi 2025-yil may oyida Trampning Riyodga tashrifi va u yerda so‘zlagan nutqi bilan boshlandi. Riyoddagi uchrashuvlar davomida Tramp Saudiya Arabistoni, Qatar va Birlashgan Arab Amirliklari rahbarlari bilan muzokaralar olib bordi hamda “Yaqin Sharq tartibi savdo-sotiq bilan, xaos bilan emas” degan tamoyilni ilgari surdi. Ushbu tashrif natijasida Saudiya Arabistoni 600 milliard dollarlik investitsiya paketini e’lon qildi va kelgusida ushbu hajmni 1 trillion dollargacha yetkazish rejalashtirilgani bildirildi **[22]**. Birlashgan Arab Amirliklari esa 10 yil davomida 1,4 trillion dollar miqdoridagi investitsiya dasturini ma’lum qildi **[23]**. Qatar tomonidan mudofaa, aviatsiya hamda infratuzilma sohalarida yirik bitimlar imzolandi **[24]**. Ushbu bitimlar iqtisodiy tomondan tashqari strategik ahamiyat ham kasb etdi. Chunki ular sun’iy intellekt, mudofaa texnologiyalari, energetika va tanqidiy minerallar kabi ustuvor yo‘nalishlarda o‘zaro bog‘liqlikni kuchaytirishga xizmat qildi.

Shu davrda AQShning Suriya siyosatida ham sezilarli burilish yuz berdi. 2025-yil may oyida Riyodda Ahmad ash-Sharaa (Abu Muhammad al-Jo‘loniy) bilan uchrashuv o‘tkazildi hamda Suriyaga nisbatan qo‘llanilgan qator sanksiyalar bekor qilindi **[25]**. 2026-yilda mamlakatni terrorizm homiylari ro‘yxatidan chiqarish bo‘yicha jarayon boshlandi. Mazkur qaror Suriyani mintaqaviy siyosiy tizimga qayta integratsiya qilish, Eronning mintaqadagi ta’sirini cheklash hamda uzoq muddatli barqarorlikni ta’minlashga qaratilgan pragmatik siyosatning ifodasi sifatida namoyon bo‘ldi. AQSh mintaqaviy tartibni faqat harbiy vositalar orqali emas, balki iqtisodiy va diplomatik instrumentlar yordamida ham shakllantirishga intildi **[26]**.

Yangi mintaqaviy tartibning diplomatik asosini esa Ibrohim kelishuvlarini kengaytirish siyosati tashkil etdi. 2025-yil noyabr oyida Qozog‘istonning Ibrohim kelishuvlariga qo‘shilishi ushbu jarayonning asosiy bosqichlaridan biri bo‘ldi **[27]**. Bu Markaziy Osiyodan mazkur tashabbusga qo‘shilgan birinchi davlat bo‘lib, kelishuvlarning geografik qamrovini sezilarli darajada kengaytirdi hamda nodir minerallar ta’minoti zanjirlarini diversifikatsiya qilish imkoniyatlarini yaratdi. Isroil Somalilendni tan oldi va Somalilend ham Ibrohim kelishuvlariga qo‘shilish istagini bildirdi **[28]**. Tramp ma’muriyati Eron bilan muzokaralar jarayonida Saudiya Arabistoni, Qatar, Turkiya, Pokiston va boshqa davlatlarni ham ushbu diplomatik formatga qo‘shilishga chaqirdi. Biroq Saudiya Arabistoni tomonidan ilgari surilgan asosiy talablar bo‘lgan Falastin davlatchiligi uchun qaytarib bo‘lmaydigan siyosiy yo‘l, ishonchli xavfsizlik kafolatlari hamda ilg‘or qurol tizimlari, F-35 qiruvchi samolyotlarini olish masalasi to‘liq hal etilmadi. Shu sababli hozirgi kunga qadar Saudiya Arabistoni va Isroil o‘rtasida rasmiy normallashuv amalga oshmadi **[29]**. Mazkur holat yangi mintaqaviy tartibning zaif tomonlaridan biri sifatida baholanadi.

Yangi xavfsizlik arxitekturasining amaliy elementlari Livan yo‘nalishidagi tashabbuslarda ham yaqqol namoyon bo‘ldi. Livanda sulhni mustahkamlash hamda Hizbullohni qurolsizlantirishga qaratilgan diplomatik urinishlar bilan bir qatorda AQSh tomonidan 2025-yil 29-sentabrda Qatar uchun maxsus xavfsizlik kafolatlarini nazarda tutuvchi Executive Order qabul qilindi. Mazkur hujjatga ko‘ra, Qatarga qarshi har qanday qurolli hujum AQShning tinchligi va milliy xavfsizligiga tahdid sifatida baholanadi hamda bunday vaziyatda diplomatik, iqtisodiy yoki harbiy choralar ko‘rilishi mumkinligi belgilandi **[30]**. Ushbu qaror Fors ko‘rfazi hamkorlik kengashi davlatlariga AQShning xavfsizlik kafolatlarini mustahkamlashga xizmat qildi. Isroilning harbiy harakatlari tufayli yuzaga kelgan o‘zaro ishonchsizlikni kamaytirish va mintaqaviy sheriklarning AQShga bo‘lgan ishonchini tiklashni ham maqsad qildi.

Yangi mintaqaviy tartibning iqtisodiy asoslari statistik ko‘rsatkichlarda ham yaqqol namoyon bo‘ladi. Ko‘rfaz arab davlatlarining AQShga yo‘naltirishni va’da qilgan investitsiyalari 1 trillion dollardan oshdi. 2025–2026-yillarda Isroilga qurol-yarog‘ yetkazib berish bo‘yicha o‘nlab milliard dollarlik paketlar e’lon qilindi. Ushbu paketlar tarkibiga yirik aviatsiya

platformalari, yuqori aniqlikdagi munitsiyalar va zamonaviy mudofaa tizimlari kiritildi. Ibrohim kelishuvlari doirasidagi iqtisodiy integratsiya ham rekord darajada rivojlandi. BAA bilan savdo hajmi 2025-yilda 3,209 milliard dollarga yetdi **[31]**, Bahrayn, Marokash va boshqa hamkor davlatlar bilan ham savdo aloqalari sezilarli darajada kengaydi. Mazkur raqamlar iqtisodiy integratsiya va xavfsizlik hamkorligini uyg‘unlashtirgan yangi modelning amaliy samaradorligini tasdiqlaydi.

Tahliliy nuqtai nazardan qaralganda, shakllanayotgan “Yangi Yaqin Sharq tartibi” murakkab va ikki tomonlama xususiyatga ega. Bir tomondan Eron va uning proksi kuchlarining harbiy jihatdan zaiflashuvi Isroil hamda arab davlatlari o‘rtasidagi yaqinlashuv uchun qulay strategik sharoit yaratdi. Bu esa Ibrohim kelishuvlarini kengaytirish va mintaqaviy iqtisodiy integratsiyani chuqurlashtirish imkoniyatlarini oshirdi. Ikkinchi tomondan esa AQSh, Isroil va arab davlatlari o‘rtasida, ayniqsa G‘azo va Livan masalalari yuzasidan saqlanib qolayotgan qarama-qarshiliklar hamda Saudiya Arabistoni bilan normallashuv jarayonining kechikishi yangi tartibning institutsional barqarorligini cheklab turibdi. Burden-sharing tamoyili ma’lum darajada o‘z samarasini bermoqda: Fors ko‘rfazi hamkorlik kengashi davlatlari iqtisodiy yukning asosiy qismini o‘z zimmasiga olmoqda, biroq xavfsizlik kafolatlari hali to‘liq institutsionallashmagan.

Yaqin Sharqdagi yangi geosiyosiy muhit tobora multipolyar tus olmoqda. Turkiya va Pokistonning mintaqaviy jarayonlardagi faollashuvi, Xitoyning iqtisodiy ta’sirining ortib borishi AQShning mintaqadagi mutlaq ustunligini nisbatan yumshatmoqda. Shu sababli shakllanayotgan xavfsizlik arxitekturasi bir vaqtning o‘zida AQSh yetakchiligi, mintaqaviy sheriklar mas’uliyatining ortishi va boshqa global kuchlarning ta’siri bilan tavsiflanmoqda. Natijada yangi tartib “qarorli aralashuv va yuklamani mintaqaviy hamkorlarga o‘tkazish” modeliga asoslanayotgan bo‘lsa-da, uning uzoq muddatli barqarorligi bir qator omillarga bog‘liq bo‘lib qolmoqda. Saudiya Arabistoni va Isroil o‘rtasidagi normallashuvning amalga oshishi, G‘azoni rekonstruksiya qilish jarayonining muvaffaqiyati hamda Eronning harbiy va siyosiy salohiyatini qayta tiklash sur’atlari ushbu tizimning istiqboldagi samaradorligini belgilovchi hal qiluvchi omillar hisoblanadi. Shu sababli Ibrohim kelishuvlarining kengayishi va Ko‘rfaz arab davlatlari bilan shakllanayotgan yangi ittifoqlar Yaqin Sharqning kelajakdagi kuchlar muvozanati va mintaqaviy xavfsizlik arxitekturasini belgilovchi strategik omillardan biri sifatida namoyon bo‘lmoqda.

XULOSA: AQShning Erondagi harbiy harakatlari yakunlanishi Yaqin Sharq mintaqasida yangi xavfsizlik arxitekturasi va geosiyosiy muvozanatning shakllanish jarayonlari boshlanadi. Mazkur jarayon mintaqani uzoq yillar davomida hukm surgan “kuchli va keng qamrovli Eron ta’siri” modelidan “cheklangan, ammo hali to‘liq barqarorlashmagan muvozanat” modeliga o‘tishiga zamin yaratadi. Bunday sharoitda asosiy strategik masala Eronning urushdan keyingi tiklanish salohiyati, uning harbiy va siyosiy imkoniyatlarini qayta shakllantirish darajasi hamda mintaqaviy davlatlarning yuzaga kelayotgan yangi xavfsizlik muhitiga moslashish qobiliyati bilan bog‘liq bo‘ladi. Agar urushdan keyingi diplomatik kelishuvlar Eronning yadro dasturi va ballistik raketa salohiyatini samarali nazorat ostiga olsa, Isroil hamda Ko‘rfaz arab davlatlari o‘rtasidagi xavfsizlik hamkorligi yanada chuqurlashishi mumkin. Mazkur kelishuvlar amaliy natija bermagan taqdirda, Eron o‘zining proksi tarmoqlarini qayta tiklash va mintaqadagi ta’sirini gibrid usullar orqali tiklashga intiladi. Natijada Yaqin Sharq xavfsizlik tizimi “qisman institutsionallashgan” ko‘rinish kasb etadi. Bunday modelda rasmiy ittifoqlar, iqtisodiy integratsiya va diplomatik hamkorlik mexanizmlari mavjud bo‘lsa-da, asosiy geosiyosiy aktorlar o‘rtasidagi strategik ishonchsizlik saqlanib qoladi.

Shakllanayotgan yangi mintaqaviy tartibning muvaffaqiyati ko‘p jihatdan Ibrohim kelishuvlarining kelajakdagi rivojlanishiga bog‘liq bo‘lib qoladi. Urushning yakunlanishi Saudiya Arabistoni kabi yirik mintaqaviy aktorlar uchun Isroil bilan normallashuv jarayonini

jadallashtirish imkoniyatini yaratishi mumkin. Chunki Eron tahdidining nisbatan kamayishi mintaqadagi xavfsizlik hisob-kitoblarini o‘zgartirib, iqtisodiy va texnologik manfaatlarni siyosiy kelishmovchiliklardan ustun qo‘yishga zamin yaratadi. Biroq Falastin masalasining yakuniy yechimga ega emasligi hamda ayrim davlatlarning ichki siyosiy cheklovlari ushbu jarayonning sekin kechishiga sabab bo‘lishi ehtimoli yuqori. Ibrohim kelishuvlari geografik jihatdan Markaziy Osiyo va Afrika davlatlari hisobiga kengayishda davom etishi mumkin. Bunday kengayishning asosiy qiymati faqat diplomatik tan olish bilan cheklanib qolmay, balki iqtisodiy integratsiya, texnologik hamkorlik, logistika yo‘laklarini rivojlantirish va investitsiya oqimlarini ko‘paytirish orqali namoyon bo‘ladi. Agar savdo hajmlari va o‘zaro investitsiyalar barqaror sur’atlarda o‘sishda davom etsa, Ibrohim kelishuvlari xavfsizlikka asoslangan siyosiy tashabbusdan iqtisodiy manfaatlarga tayangan barqaror mintaqaviy hamkorlik modeliga aylanishi mumkin. Bu esa o‘z navbatida Xitoy, Turkiya va boshqa tashqi kuchlarning mintaqadagi raqobatini iqtisodiy maydonga yo‘naltirib, geosiyosiy qarama-qarshiliklarning keskinligini ma’lum darajada yumshatadi.

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, urushdan keyingi Yaqin Sharq xavfsizlik tizimi ikki asosiy rivojlanish ssenariysi asosida shakllanishi mumkin. Birinchi ssenariy nisbatan barqaror mintaqaviy tartibning qaror topishini nazarda tutadi. Bunday holatda AQShning strategik kafolatchi sifatidagi roli saqlanib qoladi, Isroil va Fors ko‘rfazi hamkorlik kengashi davlatlari o‘rtasida xavfsizlik yukini taqsimlash mexanizmi mustahkamlanadi, xalqaro energiya yo‘laklari va dengiz kommunikatsiyalari ishonchli himoya qilinadi hamda iqtisodiy hamkorlik mintaqaviy barqarorlikning asosiy omiliga aylanadi. Ikkinchi ssenariy esa beqaror multipolyar tizimning shakllanishini anglatadi. Bunda Eronning qisman tiklanishi, proksi kuchlar orqali davom etuvchi qurolli qarama-qarshiliklar, Xitoy, Rossiya, Turkiya va boshqa tashqi aktorlarning faollashuvi mintaqani uzoq muddatli geosiyosiy raqobat maydoniga aylantirishi mumkin. Mazkur holatda xavfsizlik arxitekturasi doimiy bosim ostida qoladi hamda yangi mojarolar yuzaga kelish ehtimoli saqlanib qoladi.

Mazkur tadqiqot doirasida amalga oshirilgan tahlillar asosida nisbatan barqaror mintaqaviy tartib shakllanishi ehtimoli yuqoriroq degan xulosaga kelish mumkin. Buning asosiy sababi shundaki, energiya bozorlarining barqaror ishlashi, xalqaro savdo yo‘laklarining uzluksizligi hamda iqtisodiy manfaatlarning o‘sib borayotgan o‘zaro bog‘liqligi barcha asosiy mintaqaviy va global aktorlarni ehtiyotkor siyosat yuritishga undaydi. Ushbu modelni to‘liq va barqaror tinchlik tizimi sifatida baholash to‘g‘ri bo‘lmaydi. Aksincha, shakllanayotgan xavfsizlik arxitekturasi “yakuniy tinchlik” emas, balki “boshqariladigan beqarorlik” konsepsiyasiga yaqinroq bo‘lib, unda mojarolar to‘liq bartaraf etilmaydi, balki diplomatik, iqtisodiy va xavfsizlik mexanizmlari orqali nazorat ostida ushlab turiladi.

Yangi mintaqaviy tartibning uzoq muddatli barqarorligi bir necha strategik omillarga bog‘liq bo‘lib qoladi. Avvalo Falastin masalasining xalqaro huquq tamoyillari asosida bosqichma-bosqich hal etilishi, Eronning ichki siyosiy va iqtisodiy barqarorligi, Isroil hamda arab davlatlari o‘rtasidagi xavfsizlik hamkorligining institutsionallashuvi va AQShning mintaqadagi uzoq muddatli strategik majburiyatlarini saqlab qolishi ushbu tizimning istiqboldagi muvaffaqiyatini belgilovchi asosiy omillar hisoblanadi. Yangi xavfsizlik arxitekturasining samaradorligi xalqaro iqtisodiy integratsiya, energetika xavfsizligi, texnologik hamkorlik va diplomatik institutlarning qanchalik izchil rivojlanishiga ham bevosita bog‘liq bo‘ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. The White House. (2025, February 4). Fact sheet: President Donald J. Trump restores maximum pressure on Iran. https://www.whitehouse.gov/fact-sheets/2025/02/fact-sheet-president-donald-j-trump-restores-maximum-pressure-on-iran/

2. STRATEGIECS Center for Strategic Studies. (2025). كيف غيرت الـ B2 في طريقة التفاوض الأمريكي الإيراني؟ [How did the B-2 change the U.S.-Iran negotiation approach?].; Vergun, D. (2025, July 10). Defense Agency Contributed Toward Operation Midnight Hammer Success. DOD News, U.S. Department of Defense. https://www.war.gov/News/News-Stories/Article/Article/4240876/defense-agency-contributed-toward-operation-midnight-hammer-success/
3. D'Alessandra, F. (2026, March 31). Operation Epic Fury and the international law on the use of force. Carnegie Endowment for International Peace. https://carnegieendowment.org/research/2026/03/operation-epic-fury-and-the-international-law-on-the-use-of-force
4. NDTV World News. (2026, April 24). 1,200 Patriots, 1,000 Tomahawks: Expensive weapons US burnt through in war. NDTV. https://www.ndtv.com/world-news/us-iran-war-news-patriots-to-tomahawks-us-blew-through-weapons-worth-billions-in-iran-war-11402408
5. Cancian, M. F., & Park, C. H. (2026, June 23). The war may be ending. What did Epic Fury cost? Center for Strategic and International Studies (CSIS). https://www.csis.org/analysis/war-may-be-ending-what-did-epic-fury-cost
6. Abdallah, N., & Alaaeldin, M. (2026, March 4). How many people have been killed in the Iran war? Reuters. Updated April 10, 2026. https://www.reuters.com/world/middle-east/how-many-people-have-been-killed-us-israel-war-iran-2026-04-07/
7. Dubowitz, M., & Ben Taleblu, B. (2026, May 26). Evaluating the damage to Iran's ballistic missile arsenal. Foundation for Defense of Democracies. https://www.fdd.org/analysis/2026/05/26/evaluating-the-damage-to-irans-ballistic-missile-arsenal/
8. Saha, S. (2026, June 19). Strait of Hormuz reopens after US-Iran MoU, but world has lost 1.15 billion barrels: Report. The Indian Express. https://indianexpress.com/article/world/strait-of-hormuz-reopens-oil-supply-recovery-explained-10748017/
9. United States of America & Islamic Republic of Iran. (2026, June 17). Islamabad Memorandum of Understanding between the United States of America and the Islamic Republic of Iran. The American Presidency Project, University of California, Santa Barbara. https://www.presidency.ucsb.edu/documents/islamabad-memorandum-understanding-between-the-united-states-america-and-the-islamic ; Al Jazeera. (2026, June 23). Nuclear inspectors and frozen assets: What Iran and US can't agree on. https://www.aljazeera.com/news/2026/6/23/what-the-us-and-iran-agreed-and-disagreed-on-first-day-of-talks
10. The Beiruter. (2026, January 27). The 2026 US National Defense Strategy in the Middle East. https://www.thebeiruter.com/article/the-2026-us-national-defense-strategy-in-the-middle-east/976 ; Rebeiz, M. (2026, June 18). US-Iran deal leaves the future of Lebanon uncertain – and subject to Israel playing the spoiler. The Conversation. https://theconversation.com/us-iran-deal-leaves-the-future-of-lebanon-uncertain-and-subject-to-israel-playing-the-spoiler-285340
11. Ratney, M., & Koplow, M. (2026, January). Trump's 20-point plan, annotated: A guide for the perplexed. Israel Policy Forum. https://israelpolicyforum.org/wp-content/uploads/2026/01/The-White-House-20-Point-Plan-for-Gaza-Annotated.pdf
12. Liebermann, O., Salem, M., & Ebrahim, N. (2025, September 30). Trump announced his 20-point Gaza peace plan. What comes next? CNN. https://edition.cnn.com/2025/09/30/middleeast/trump-gaza-plan-what-comes-next-intl

13. Ferragamo, M. (2026, February 24). A guide to the Gaza peace deal. Council on Foreign Relations. https://www.cfr.org/articles/guide-trumps-twenty-point-gaza-peace-deal
14. Al Jazeera. (2026, May 28). Israel's Netanyahu directs army to seize 70 percent of Gaza Strip. https://www.aljazeera.com/news/2026/5/28/israels-netanyahu-directs-army-to-seize-70-percent-of-gaza-strip
15. United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East (UNRWA). (2026). UNRWA Situation Report #230 on the humanitarian crisis in the Gaza Strip and the occupied West Bank, including East Jerusalem. https://www.unrwa.org/resources/reports/unrwa-situation-report-230-humanitarian-crisis-gaza-strip-and-occupied-west-bank
16. United Nations. (2026, May 15). Implementation of United Nations Security Council Resolution 2803 (2025): Report of the Board of Peace through the Office of the High Representative for Gaza (Annex to the letter dated 15 May 2026 from the Permanent Representative of the United States of America to the United Nations addressed to the President of the Security Council). United Nations Digital Library. https://www.un.org/unispal/document/implementation-of-united-nations-security-council-resolution-2803-2025-report-of-the-board-of-peace-through-the-office-of-the-high-representative-for-gaza-s-2026-418/
17. Mansour, M. (2026, January 15). Who is Nickolay Mladenov, the diplomat tasked with 'disarming Gaza'? Al Jazeera. https://www.aljazeera.com/features/2026/1/15/who-is-nickolay-mladenov-the-diplomat-tasked-with-disarming-gaza ; Ayyub, R., & Al-Mughrabi, N. (2026, January 15). The Trump-backed Palestinian who wants to push Gaza's rubble into the sea. Reuters. https://www.reuters.com/world/middle-east/trump-backed-palestinian-who-wants-push-gazas-rubble-into-sea-2026-01-15/
18. Rowlands, L. (2026, February 20). Indonesia, Morocco, Kosovo among 5 countries to send troops under Gaza plan. Al Jazeera. https://www.aljazeera.com/news/2026/2/20/indonesia-morocco-kosovo-among-5-countries-to-send-troops-under-gaza-plan
19. Security Council Report. (2026, July 1). The Middle East, including the Palestinian question (July 2026 Monthly Forecast). https://www.securitycouncilreport.org/monthly-forecast/2026-07/the-middle-east-including-the-palestinian-question-25.php
20. Roman, G. (2025, November 3). The November 18 decision: Why Saudi Arabia and the United Arab Emirates must lead Gaza reconstruction: Trump's choice between Gulf pragmatism and Islamist opportunism will define whether Gaza becomes a model of reconstruction or a warning for the region. Middle East Forum. https://www.meforum.org/the-november-18-decision-why-saudi-arabia-and-the-united-arab-emirates-must-lead-gaza-reconstruction
21. Alexander, K. (2026, January 28). Trump's National Security Strategy doesn't downgrade the Middle East, it redefines it. MENASource, Atlantic Council. https://www.atlanticcouncil.org/blogs/menasource/trumps-national-security-strategy-doesnt-downgrade-the-middle-east-it-redefines-it/
22. Breuninger, K., & Turak, N. (2025, May 13). White House announces $600 billion Saudi investment in U.S. during Trump visit. CNBC. https://www.cnbc.com/2025/05/13/trump-saudi-investment-speech.html
23. Holland, S., & Maccioni, F. (2025, March 21). UAE commits to $1.4 trillion US investment, White House says. Reuters. https://www.reuters.com/world/after-trump-meeting-uae-commits-10-year-14-trillion-investment-framework-us-2025-03-21/
24. The White House. (2025, May 14). Fact sheet: President Donald J. Trump secures historic $1.2 trillion economic commitment in Qatar. https://www.whitehouse.gov/fact-

sheets/2025/05/fact-sheet-president-donald-j-trump-secures-historic-1-2-trillion-economic-commitment-in-qatar/

25. Quilliam, N. (2025, May 16). The meeting of al-Sharaa and Trump has shifted the balance of power in the Middle East. Chatham House. https://www.chathamhouse.org/2025/05/meeting-al-sharaa-and-trump-has-shifted-balance-power-middle-east
26. Congressional Research Service. (2026, July 10). Syria's state sponsor of terrorism designation (CRS In Focus No. IN12712). https://www.everycrsreport.com/reports/IN12712.html
27. Middle East Institute. (2025, November 17). The Abraham Accords. https://mei.edu/wp-content/uploads/2026/01/Abraham-Accords_Backgrounder_2025.pdf
28. Institute for National Security Studies. (2025, November 24). Somaliland and Israel—Considerations regarding recognition and cooperation (INSS Insight No. 2062). https://www.inss.org.il/publication/somaliland/
29. France 24. (2026, May 26). Trump demands more countries sign Abraham Accords as part of Iran deal. https://www.france24.com/en/middle-east/20260526-trump-demands-more-countries-sign-abraham-accords-part-iran-deal
30. The White House. (2025, September 29). Assuring the security of the State of Qatar (Executive Order No. 14353). https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/2025/09/assuring-the-security-of-the-state-of-qatar/
31. Ministry of Foreign Affairs of the United Arab Emirates. (n.d.). Bilateral relations. https://www.mofa.gov.ae/en/missions/tel-aviv/uae-relationships/bilateral-relations